

Juro... ma ano hvačenco romano, hono pa zalano), zaščitniku rastja (»Zeleni Jurij«) in živali (ponekod je priljubljen konjski patron), ne pa toliko na vitezu Juriju, ki je premagal zmaja.

Danica Zupančič

Tihomir Vujičić, *Naše pesme*. 100 pesama, 20 kola. Muzičko izdavačko preduzeće (Zenemükiadó Vállalat) Budapest 1957. 160 str.

Na pobudo oddelka za nacionalnosti pri Ministrstvu narodne prosvete v Budimpešti je izdal mladi napredni srbski glasbenik Tihomir Vujičić zbirko pesmi in plesov za potrebe kulturnih in folklornih skupin nacionalne manjšine naših narodov na Madžarskem. Glede na to seveda zbirka ne pomeni znanstvene izdaje, kar sam izdajatelj uvodoma poudarja. Vendar pa je bil obsežen izbor skrbno pripravljen in prirejen za vokalno in instrumentalno izvedbo. Zbirka vsebuje ponajveč originalne zapise, ki jih je izdajatelj izdelal na terenu in po fonogramskih posnetkih pevcev in pevk na Madžarskem. Poleg tega so v zbirki tudi ljudske pesmi Jugoslovancev iz domovine, in celo dela znanih jugoslovanskih skladateljev in pesnikov, zato da bi imeli prireditelji možnost za veliko in raznovrstno izbiro pri sestavljanju sporedov. Pri tem je bil izdajatelju v strokovno pomoč dr. Lajos Kiss.

Ta zbirka ima za nas posebno vrednost, ker nam s svojimi originalnimi ljudskimi pesmimi kaže raznolikost in razpostranjenost naše narodne manjšine na Madžarskem. Poleg pesmi porabskih Slovencev iz okolice Gornjega Senika so tudi pesmi gradiščanskih Hrvatov iz Koljnofa in Hrvatske Sice ter pesmi pomurskih Hrvatov, baranjskih Sokcev, Bosancev in Srbov; Hrvatov okoli Barča; bačkih Sokcev in Bunjevcev; Srbov in Racoj iz okolice Budimpešte (od koder je tudi izdajatelj) ter Srbov iz Pomoršja.

Uvodoma je sporočeno, da je za bližnjo prihodnost predvidena znanstvena izdaja melodij pesmi in plesov naše narodne manjšine na Madžarskem. Tako je ta izdaja zrasla iz pripravljalnega dela, kar more spodbuditi h kritičnim opozorilom. Zato naj sledi nekaj opomb k zapisom slovenskih melodij.

Zbirka prinaša 5 ljudskih pesmi (3 iz Gornjega Senika, 1 iz Tišine in 1 iz »Slovenijec«) ter melodijo D. Jenka na tekst F. Prešerna »Strune milo se glasite...« Objavljene slovenske ljudske pesmi so bile izbrane predvsem iz tistih primerov porabske folklorne, ki se od panonske v splošnem razlikuje, in zato enostransko kažejo le na povezanost z območjem vzhodnih Alp. To velja tudi za priredbe teh večglasij. V tej perspektivi je bila adaptirana tudi ritmična struktura teh melodij, ki sicer kažejo tipične slovenske ritmične značilnosti. V domoljubni pesmi »Zalost mene premaguje...« so sicer pravilno zapisane ritmične kvantitete, pač pa je treba drugače postaviti taktne. Tako sledijo po predtaktu $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$, trije $\frac{3}{4}$, dva $\frac{2}{4}$, dva $\frac{3}{4}$, dva $\frac{2}{4}$ in $\frac{3}{4}$ -ski takt. Torej skupno dvanajst namesto deset zapisanih taktov. Prav tako je treba urediti ritmično figuracijo, ker vsebujeta 4. vrstica 4. kitice in 5. vrstica 5. kitice več zlogov kot druge kitice. V pesmi »Preozke so stezice...« je treba predpisati »espresivni« dvoternarni $\frac{6}{8}$ -ski takt namesto zapisanega igrivega valčkovega $\frac{3}{4}$ -skega takta. Še bolj nadrobno je treba obdelati ritmično figuracijo, kajti niti dve izmed petero kitic teksta se metrično popolnoma ne krijeta. Podobno velja za ritmično figuracijo v zanimivi varianti sicer po vsem Prekmurju razširjene pesmi »Palca je trda kakti drevo, (drenof) les...« Prekmurska »Po bregi leče, po logi leče...« je zapisana po fonogramu v $\frac{3}{4}$ -skem taktu. Vendar sta pri običajnem petju pavzi v 3. in 7. taktu krajši. Zato bi bilo morebiti bolje zapisati poleg predtakta $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$, tri $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$ in $\frac{3}{4}$ -ski takt. Pesem »Je pa davi slanica padla...« po zapisu D. Jenka bi bilo treba označiti »z Gorenjskega« in ne samo splošno »iz Slovenijec«, ker dosti bolj pogosto pojo in je bolj splošno znana tipična dolenjska melodijska varianta na ta tekst. V prihodnji izdaji bo treba popraviti tiskarski lapsus v 4. taktu, kjer sta v Jenkovem zapisu 2 osminki s pavzo in ne 2 četrtinki, podobno kot v 8. taktu. Vendar bi bilo treba pri-

pomniti, da se omenjena takta na terenu izvajata običajno v $\frac{3}{4}$ -skem taktu in da ju je Jenko stiliziral v $\frac{1}{4}$ -skem taktu zaradi dodanega klavirskega parta. Iz teh opomb je vidno, da se celo v tako omejenem izboru ljudskih melodij kažejo splošne slovenske ritmične značilnosti. Iz večine Vujičićevih zapisov, ki pogosto stremijo po nadrobni in diferencirani ritmizaciji, moremo sklepati, kako zelo se je že poglobil v muzikalni izraz ljudske umetnosti. Zato mu bodo mogle prednje opombe rabiti kot pomoč za pripravo znanstvene izdaje.

Radoslav Hrovatin

Ivan Ivančan, Narodni plesovi Hrvatske. Zagreb 1956. Savez muzičkih društava Hrvatske. Tisak: Grafička škola, Zagreb, 1957. 160 str.

Predavanji prof. Pina Mlakarja in dr. Henrika Neubauerja, ki sta ju imela na II. kongresu folkloristov na Bjelašnici leta 1955, in kinetografski tečaj v Ljubljani leta 1956—1957 o zapisovanju gibov s sodobno Labanovo kinetografijo so kmalu rodili zaželeni uspeh. Tako je I. Ivančan, asistent Inštituta za narodno umetnost v Zagrebu, že leta 1957 dodal svoji zbirki plesov poleg opisov in tabulatur tudi kinetograme. S tem je prvi v Jugoslaviji predal v tisku naši javnosti mednarodno razumljive plesopisne zapise, ki niso omejeni niti na historični niti na nacionalni plesni stil. Zbirka obsega 21 plesov iz Baranje in Slavonije: Sokačko kolo, Sitne bole, Ranče, Todore, Jabučice, Kolo, Eš igrišče plandovišče, Aid idemo za nogama, Siri kolo, Faljila se faljisava, Oj Ivane Ivaniću, Dere, Zita, Haid na levo, Dorata, Povračanac, Kalendara, Čire, Pargara, Nebesko in Presjekača.

Plesi so objavljeni z melodijami in teksti. Nato so melodiji sinoptično dodani ritem plesa, tabulturni plesopis po sistemu dr. Vinka Žganca in slike plesa za vsako najkrajšo ritmično enoto posebej. Vse to spremlja analiza s posebnim nadrobnim opisom plesa. Poleg tega so dodani nadrobni podatki o izvoru in življenju plesa. Pri tem je treba poudariti jasnost v prikazu ritmičnega poteka plesa, ki se opira na označbo prof. P. Mlakarja: »Ples je igra z ravnotežjem. Vertikalne dimenzije so pogoj za ritem, ostale pa za formo, figure.«

Ob koncu publikacije so posebej objavljeni kinetogrami. Dobro bi bilo, ako bi bili tudi le-ti vedno sinoptično tiskani z melodijo in ritmom plesa, kar se je le deloma zgodilo. Glede na prvi kinetografski poskus avtorja je razumljivo, da so nastale nekatere neskladnosti med opisi plesov in kinetogrami (n. pr. Ranče).

Zbirki je dodana poleg predgovora še razprava o »Nekih vprašanih scenske obdelave folklor«. Nato sledi razprava o problemih in razlikah med plesi iz Baranje in Slavonije, kar olajšuje komparativni študij. Pri tem opozarja avtor zlasti na smer plesanja v zvezi s posebnim tipom plesa »Povračanac«.

Poleg pojasnila znakov sistema dr. V. Žganca so slikovne priloge v izvornih nošah k objavljenim plesom; narisal jih je prof. Živko Kljaković. Končno je treba omeniti še obdelave teh plesov, ki jih je aranžiral za tamburaški zbor Stjepan Stepanov za potrebe plesnih skupin. Tako je podana raznovrstna uporabnost zbirke. Poudariti je treba, da je način publiciranja vsega gradiva načeloma pravilen in da omogoča ustrezno znanstveno ali umetniško uporabo. Tudi po tej strani more zbirka rabiti kot zgleden primer.

Radoslav Hrovatin

Jugoslawische Volkskunst. Führer durch das Museum für Völkerkunde und Schweizerische Museum für Volkskunde Basel. Sonderausstellung vom 1. November 1958 bis 31. Januar 1959.